

**Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis
Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et
Justitiæ, Sive Decisivi Discursus**

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in
quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus
respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum
luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque
omnibus in utroque Foro ...

De Legatis, De Successionibus Ab Intestato, De Renvnciationibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XXVI. Hortana legati. Facto legati de aliquibus bonis, quæ alicui
censui, vel oneri affecta sint, cui incumbat, census, vel oneris solutio, an
scilicèt hæredi, vel legatario.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74076](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74076)

ra, vini, & aliorum, quæ necessaria sunt pro mis-
farum celebratione, undè quando seculares de his
se provident, corrui hoc fundamentum.

HORTANA
LEGATI

P R O

PP. C A R M E L I T A N I S
TERRÆ CANEPINÆ.

Responsum pro veritate.

Facto legato de aliquibus bonis, quæ alicui
censui, vel oneri affecta sint, cui incumbat,
census, vel oneris solutio, an .s. hæredi,
vel legatario.

S Y M M A R I V M.

- 1 **F** Acti series.
- 2 **V**t onus censuum sit donatarij, non au-
tem legatarij, & de ratione diffe-
rentia.
- 3 **D**istinguitur etiam ad effectum legati, an onus
sit proprium, vel occasionale.
- 4 **C**ensus consignativus est onus personale.
- 5 **I**lleque non tribuit dominium, vel jus reale in
fundo.
- 6 **S**ecus dicendum in occasionali.
- 7 **I**ste distinctiones attenduntur in dubio, secus au-
tem, ubi constas de voluntate.
- 8 **Q**uomodo ista voluntas metienda sit, & ad quid
suffragetur favor pia causa.
- 9 **S**tatus hereditatis, & qualitas operis in legato in-
iuncti attendi debet.
- 10 **Q**uid operetur, quod legatum relictum sit titu-
lo institutionis.
- 11 **V**el si agatur de legato alicujus universalitatis bo-
norum.
- 12 **D**e eodem, de quo num. 9. & quomodo questio de-
cidenda sit.

D I S C. XXVI.

Um testator, institutionis titulo
reliquisset bona existentia in ter-
ritorio Viterbiensi, ad effectum ex
illis construendi Ecclesiam in
Conventu Carmelitanorum loci
Canepinæ, ac etiam celebrandi
quasdam missas, & anniversaria,
dictaque bona affecta essent quibusdam censibus
consignativis, super eis impositis ad formam Bullæ
Pij V.; Hinc orta est controversia, an ad Conventum
legatarium spectare deberent bona libera, ita-
ut onus esset hæredis universalis dictos census re-
dimere, seu aliàs eorum onus in se assumere; Vel
potius è converso legatarius illa obtinere deberet,
sic onerata, & affecta; Cumque desuper ex parte
dicti Conventus pro veritate meum consilium ex-
petitum fuerit.

Respondi, quod licet, ubi agitur de legato pro
legatario de plano respondendum videatur [quasi
quod difficultas esset solum in casu donationis in-
ter vivos] auctoritate Rote in Romana censu 7. Fe-
bruarij 1628. coram Pirovano, ut dicit de Marin.

resol. 12. lib. 1., ubi registrat eandem decisionem,
quæ etiam est impress. decis. 517. post Can., & de
133. par. 5. rec., in qua donatario, secus si actus
trâ, ita contrarium supponendo in legatario, cum
quo benignius proceditur, atque in ordinaliter
interpretatio capienda est, potissimum, ubi agitur
vire causa pia.

Attamen verius videri dixi, ut in præcedenti
an ageretur de censibus impositis per eandem
statorem, seu ejus auctores, quorum prædicta
res, ac successor universalis in universitate
vum, & passivum etiam personale; Valens
census per ipsum deberentur occasionaliter
quàm à tertio possessore dictorum bonorum
singulari, adeo ut nulla cõcurreret propria, vel
auctoris obligatio personalis, sed contentetur
tur, quatenus esset possessor, & sic jure obligatus
occasionalis, seu causativæ juxta casum, de quo
Amat resol. 21.

Primo enim casu, pro legatario respondendum
esse censui per dispositionem text. in l. si
ff. de legat. 1. ubi communiter Scribentes
dicit per Cenc. de cens. quest. 79. ex num. 6. præ-
bentes apud eundem, super impugnatione
decisionis, etiam in casu donationis, et
ne, quod census consignativus in ordine ad
impositorem, vel ejus hæredem universalem
dici non potest onus intrinsecum, & redemptum
census reservativi, vel canones, seu litelli, ac
les, sed potius continet onus, seu obligationem
personalem, interveniente solum fundo, ut
fieret forma præscriptæ, per Constitutionem
V., seu ob intrinsecam naturam contractus, ut
rius forte videtur, quoniam ex veriori opinione
censuarium non transit rei censuæ dominium,
minisque servitus, vel aliud jus reale queritur, sed
solum quædam hypotheca magis specialis ex de-
ctis per Cenc. quest. 1. num. 13. & quest. 23. per
ac habetur plures in sua materia sub in. ac censu,
ac etiam in Romana, seu Tulerina collectæ sub
de Regalibus disc. 92. occasione quæstionis, an
ditor census teneatur, necne à collectis in
fundi censui, ac alibi.

Si verò dictum onus esset [ut supra] occasio-
le, seu causativum tanquam à tertio possessor
tulo singulari bonorum, & tunc dicebam, etiam
respondendum esset, cum tunc non inter
text. in dicta l. si res obligata, sed potius cogere
videatur ratio, ob quam ad legatarium pertinet
onus intrinsecum, seu reale, quale respectu
possessoris, etiam census consignativi imponitur
dentur, ut admititur per Scribentes apud Can-
Etæ quest. 79. num. 58. & seq., ubi sic distinguitur
respondetur ad Gratian., & alios, qui pariter
dis contra legatarium tenent.

Utroque tamen casu dixi, quod questio
tius facti, & voluntatis quàm juris, proinde
distinctione prædicta firmari non potest
certa, & determinata regula generalis, sed
juxta conjecturalium quæstionum naturam,
distinctio attendenda est pro inducenda
distinctione in dubio, secus autem, ubi directæ
tatis inditia, vel conjecturæ accederent, quoniam
tunc istis omnino deferendum esset, ut
tanquam absolutum admititur per omnes
dè de materia tractantes, quamvis inter se
deant.

Super hujusmodi autem voluntate indaganda
pariter certa, & determinata regula tradi non
test, sed totum venit decidendum pro
cis arbitrio, ex singulorum casuum particularibus
circum-

De L. U.
de
testamen
et cat
9VI
9

circumstantijs regulando, adeo ut favor causae piae in hoc non importet privilegium positivum, per quod semper ad ejus favorem respondendum sit, ut generaliter ex motivo pietatis frequentius Canonista & Morales credere solent, sed sit circumstantia considerabilis ad facilius praesumendam disponentis voluntatem relinquendi necne bona libera, ob benigniorem, ac latiore interpretacionem favore piae causae faciendam, ut debeatur quod magis, no autem quod minus, praesertim vero quoties [ut in hac facti specie] legatum non est gratuitum, sed onerosum, ac factum ad certum effectum, construendi scilicet Ecclesiam, ac successive celebrandi in perpetuum missas, & anniversaria.

Ideo que dixi, ut firmari deberet status hereditatis detracto aere alieno, atque ita inspicere valor bonorum legatorum, & qualitas oneris in eis existentis, nec non quantitas aliorum bonorum in hereditate remanentium; Si enim onus super bonis legatis esset tale, ut eo etiam ad legatarium pertinente, adhuc bona sufficerent ad opus per testatorem demandatum, unde potius Ecclesia legataria contenderet de majori lucro, hereditas vero, detractis dictis bonis, esset exigua, vel notabiliter praesudicata, si dictum onus illi inculceret, & tunc contra legatarium potius respondendum esset; Spectata praesertim qualitate personae haeredis, an esset de sanguine conjunctis, ac verisimiliter praedilectis, sive an eidem adjecta essent alia onera, ad qua hereditas idonea non esset, vel ab eis absorbtare maneret, si istud quoque onus sibi inculceret; Et e converso, ubi ex dictis circumstantijs potius haeredi, quam legatario onus congruum esset; Et in summa, ut juxta singulorum casuum circumstantias, unam, vel alteram voluntatem suadentes, decisio sequi deberet.

Urgere videbatur contra legatarium notabilis circumstantia, quod testator, non titulo legati, sed ex illo institutionis, reliquisset dicto Conventui per quandam speciem universitatis omnia bona, quae habebat in Civitate Viterbensi; Licet enim, dato haerede universali, adhuc dispositio praedicta remaneat particularis, ac jure legati, ita ut titulus institutionis importare solum dicatur facultatem capiendi propria auctoritate, quando legato adjicitur, cum de reliquo non concedatur pagano habere plura patrimonialia, pluresque diversos haeredes eo modo, quo conceditur militi, seu feudatario, ut frequenter tam sub tit. de feud. quam sub altero de haered. & haeredit. & de successione. advertitur; Nihilominus id satis attendendum videbatur pro conjectura voluntatis testatoris, quod scilicet ita quodammodo distinguere voluerit patrimonialia juxta distinctionem locorum, in quibus ea sita sunt, atque illud universum, quod existeret in dicta Civitate relinquere huic Conventui.

Isto etenim casu, dicta onera de plano incumbere legatario tanquam jura passiva dictae universitati bonorum incumbant, ex ijs, quae de debitis unius patrimonij, seu negotij spectantibus ad illius successorem, absque contributione succedentis in altero patrimonio, habentur deducta apud Salgad. in labyrinth. par. 1. cap. 9. ex num. 43. & par. 2. cap. 12. ex n. 68. & per Rot. decis. 51. 63. & 64. post Merlin. de pignor. & apud Roias dec. 268. ex num. 10. repetit. decis. 368. par. 9. rec.

Videbatur tamen, ut ista conjectura tunc attendenda esset, quando status bonorum esset talis, ut onere non obstantem, congrua essent operibus a testatore volitis, secus autem e contra, cum ista con-

jectura videatur, efficacior, ac praeponderans, praesertim si reliqua hereditas esset idonea, & no ageretur de gravando filios, seu conjunctos verisimiliter praedilectos; Ideoque concludebam, ut totum penderet ex facto, cujus potius quam juris est quaestio, ex ejus qualitate decidenda; Et consequenter erroneum est, cum doctrinis generalibus, vel cum decisionibus in uno casu prodictis, in omni casu procedere, cum exinde tot frequentia aequivoca resultent.

ROMANA PRÆTENSI LEGATI DE GESSIS

PRO

FRANCISCA ET ANNA DE GESSIS

CVM

FABRICA S. PETRI

Casu disputatus coram Iudicibus Fabricae, credo, concordamus.

Legatum incertum pro exoneracione conscientiae, in confessarij, seu alterius arbitrij collatum, an perneceesse sit integrum adimplendum, Vel sufficiat illud implementum, quod exequutor fecerit; Et an bona, ex quibus testator dixit, tale legatum implendum esse, stent demonstrativè vel taxativè; Et aliqua de facultatibus Fabricae circa legata pia exquenda.

SYMMARIUM.

- 1 **F** Acti series.
- 2 Legatum non dicitur pium, si opera pietatis ad speciem deducta non sunt.
- 3 De facultatibus Fabricae S. Petri.
- 4 Non attenditur declaratio contraria testamento.
- 5 Quando legatum non sit in specie, sed in genere exoneracionis conscientiae.
- 6 De distinctione praesertim.
- 7 De quaestione an destinatio sit taxativè, vel demonstrativè.
- 8 De eodem, ejusque effectu.
- 9 Residui verbum probat solutionem.
- 10 Nemo moriens praesumitur immemor aeternae salutis.
- 11 Declaratur, & quando mortui arrestationi deferendum sit.
- 12 De fiduciario.
- 13 De adminiculis probantibus fiduciarij declarationem.
- 14 Quando dispositio collata in fiduciam religiosam importet piam dispositionem & c.

E DISC.

Card. de Luca de Legat.